

**De Relatie tussen Moederlijke Controle en
Geïnhibeerde Kinderen: Invloed van Sekse van het
Kind**

Masterthesis
Universiteit Utrecht
Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen
Masterprogramma Orthopedagogiek

Lisanne Andriol, 3907163
Joyce Endendijk
Ellen Reitz
01-07-2016

Abstract

Background – Behavioural Inhibition (BI) determines how children cope with problems. Maternal control seems to be related to BI. This study examines possible differences in the relationship between aspects of maternal control and BI between boys and girls. **Method** – The sample consisted of 282 Dutch mothers with children (47 % boys, 53 % girls) in the age from three to 5.5 years. Two online questionnaires were used to measure psychological control, negative control, level of control and BI: The Children’s Behavior Questionnaire and the Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire. **Results** – There were no significant associations between aspects of maternal control and child BI. There were no differences between boys and girls in these associations. **Discussion** – The results of this study do not correspond with previous research. This could be explained by the young age of the children in this study. It’s possible the association between maternal control and BI is shown later in life.

Keywords: maternal control, behavioural child inhibition, gender differences

Samenvatting

Achtergrond – Een belangrijke factor voor hoe kinderen met problemen omgaan is gedragsinhibitie. Een factor die lijkt samen te hangen met gedragsinhibitie is controlerend opvoedingsgedrag van moeders. Het doel van deze studie is het onderzoeken of er een samenhang is tussen moederlijke controle en gedragsinhibitie bij kinderen en of deze samenhang voor jongens anders is dan voor meisjes. **Methoden** – Het onderzoek is afgenomen bij 282 Nederlandse moeders van kinderen (47 % jongens, 53 % meisjes) in de leeftijd van drie tot en met 5.5 jaar. Om psychologische disciplineren, negatieve disciplineren, mate van controle en gedragsinhibitie te meten is er gebruik gemaakt van twee online vragenlijsten: de Children’s Behavior Questionnaire en de Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire. **Resultaten** – Uit de resultaten blijkt dat er geen samenhang bestaat tussen moederlijke controle en gedragsinhibitie. Deze ontbrekende samenhang is voor jongens en meisjes hetzelfde. **Discussie** – De resultaten uit de huidige studie komen niet overeen met eerder onderzoek. Dit zou kunnen komen door de leeftijd van de kinderen in het huidige onderzoek. De kinderen waren erg jong en het is mogelijk dat het verband tussen een controlerende opvoedingsstijl en gedragsinhibitie pas zichtbaar wordt op latere leeftijd.

Kernwoorden: moederlijke controle, gedragsinhibitie kinderen, sekseverschillen

De Relatie tussen Controle en Geïnhibeerde kinderen: Invloed van Sekse van het Kind

De manier waarop jonge kinderen worden beïnvloed door hun omgeving lijkt voornamelijk voort te komen uit hun temperament. Temperament is de fysiologische basis voor individuele verschillen in reactiviteit en zelfregulatie, inclusief motivatie en aandacht (Rothbart & Bates, 2006). Het temperament van kinderen heeft namelijk invloed op de manier waarop de omgeving met het kind omgaat omdat het gedrag bepaalde reacties ontlokt (Grusec & Hastings, 2008). Een kind dat huilt als hij niet wordt vastgehouden zal sneller opgepakt en geknuffeld worden dan een kind dat juist onrustig wordt van aanraking. Het temperament heeft daardoor een belangrijke invloed op de sociale en emotionele ontwikkeling van kinderen en hoe kinderen omgaan met problemen (Rapee, 2002).

Eén van de temperamenttypen die een grote invloed heeft op hoe kinderen omgaan met problemen en nieuwe situaties is gedragsinhibitie. Gedragsinhibitie bevat een negatieve emotionele houding tegenover nieuwe situaties, personen en voorwerpen tijdens de jonge jaren. Een veelvoorkomende reactie onder peuters die gedragsinhibitie laten zien is zichzelf terugtrekken en nieuwe situaties uit de weg proberen te gaan (Calkins & Degnan, 2006; Calkins, Fox, & Marshall, 1996). Tijdens de kinderjaren kan dit uitmonden in extreme sociale terughoudendheid (Fox, Henderson, Rubin, Calkins, & Schmidt, 2001b; Rubin, Burgess, & Hastings, 2002). Deze terughoudendheid zorgt ervoor dat kinderen situaties waarin ze zich niet prettig voelen vermijden (Kagan & Snidman, 2004).

Als de vermijding van nieuwe en uitdagende situaties te lang aanhoudt kunnen kinderen geen andere strategie meer gebruiken om met hun angsten en onzekerheden om te gaan. Hierdoor kan een angststoornis ontstaan die erg moeilijk te behandelen is (Kagan & Snidman, 2004). Het is om die reden van belang dat gedragsinhibitie vroegtijdig wordt (h)erkend door de omgeving van het kind. De effectiviteit van een (angst-)interventie lijkt namelijk samen te hangen met de leeftijd van het kind. Hoe jonger het kind hoe effectiever de interventie (Neil & Christensen, 2009; Teubert & Piquart, 2011), waardoor het wenselijk is om geïnhibeerde kinderen vroegtijdig en op jonge leeftijd interventies aan te bieden (Rapee, 2002). Om deze interventies aan te kunnen bieden is het van belang om specifieke factoren die invloed uitoefenen op het gedrag van kinderen in kaart te brengen. Eén van de factoren die samen lijkt te hangen met gedragsinhibitie van kinderen is het controlerende opvoedingsgedrag van moeders (McLeod, Wood, & Weisz, 2007). Controlerend opvoedgedrag heeft betrekking op ouderlijke gedragingen die het gedrag van kinderen trachten te beperken of te beheersen, zoals straffen (Hill, Bush, & Roosa, 2003).

De self-determination theory (Deci & Ryan, 2000) biedt een kader voor de verschillende manieren waarop ouderlijke controle de ontwikkeling van kinderen beïnvloedt. Deze theorie maakt onderscheid tussen gedragingen die kinderen vrijwillig uiten – autonoom gereguleerd gedrag – en gedragingen waarbij het kind door de omgeving wordt beïnvloed – gecontroleerd gedrag. Autonoom gereguleerd gedrag blijkt gerelateerd te zijn aan een optimale gedragsontwikkeling. Gecontroleerd gedrag blijkt daarentegen gerelateerd te zijn aan onaangepast gedrag, omdat er niet wordt voorzien in de behoeftes van kinderen naar autonomie en nabijheid (Deci & Ryan, 2000). Uit meta-analyses blijkt dan ook dat opvoedstrategieën die gekenmerkt worden door het ondersteunen van de autonomie van kinderen resulteren in minder gedragsproblemen (Kawabata, Alink, Van IJzendoorn, & Crick, 2011; Rothbaum & Weisz, 1994). Het niet ondersteunen van de autonomie van kinderen – zoals bij een controlerende opvoedingsstijl – vergroot daarentegen het risico op het ontwikkelen van gedragsproblemen bij kinderen (Deci & Ryan, 2000). Negatief controlerend opvoedgedrag door moeders speelt een belangrijke rol in de regulatie van gedrag bij kinderen. Gedragingen die onder negatief controlerend opvoedgedrag vallen belemmeren kinderen in het uitvoeren van autonoom gereguleerd gedrag (Deci & Ryan, 2000; Hudson & Rapee, 2004). De gedragingen die onder negatief controlerend opvoedgedrag vallen kunnen geclusterd worden in onder andere: psychologische disciplineren (o.a. het bekritisieren van kinderen op het moment dat ze iets niet doen volgens verwachting), negatieve disciplineren (o.a. fysiek straffen) en een hoge mate van controle (Hill et al., 2010; Verhoeven, Van Baar, Deković, & Bodden, 2010; Walling, Mills, & Freeman, 2007). Deze negatieve controlerende gedragingen hebben negatieve gevolgen voor de ontwikkeling van gedragsinhibitie van kinderen. Doordat het gedrag van kinderen altijd gecontroleerd is, hebben kinderen namelijk niet geleerd om gedrag autonoom te reguleren (Deci & Ryan, 2000; Hudson & Rapee, 2004). Het is echter nog niet duidelijk welke van de gedragingen exact invloed uitoefenen op gedragsinhibitie bij kinderen en waar mogelijke interventies zich op zouden moeten richten.

Uit onderzoek blijkt dat de samenhang tussen controle en gedragsinhibitie bij kinderen een transactioneel model is waarin ouder en kind elkaar wederzijds beïnvloeden (Rothbart & Bates 2006; Grusec & Hastings, 2008). Door een hoge mate van controle door ouders kunnen kinderen denken dat ze niet in staat zijn om nieuwe, uitdagende situaties aan te kunnen. Daarnaast worden kinderen van ouders die in hoge mate controle uitvoeren minder regelmatig aan nieuwe situaties blootgesteld omdat de ouders zelf dingen overnemen van het kind. Doordat de ouders gedragingen overnemen van het kind krijgen ze wederom geen oefening in het omgaan met nieuwe situaties. Daardoor blijft het kind denken dat het niet in staat is om met

nieuwe, uitdagende situatie om te gaan (Hudson & Rapee, 2004). Uit onderzoek is dan ook gebleken dat controlerend opvoedingsgedrag samenhangt met gedragsinhibitie bij kinderen. Ouders die hoog scoren op controle hebben vaker kinderen met gedragsinhibitie dan ouders die lager scoren op controle (McLeod et al., 2007; Rubin et al., 2002; Rubin, Cheah, & Fox, 2001).

De samenhang tussen moederlijke controle en gedragsinhibitie bij kinderen is daarnaast mogelijk anders voor jongens en meisjes. Allereerst laten meisjes over het algemeen meer geïnhibeerd gedrag zien dan jongens (Fagan, 1990; Findlay, Coplan, & Bowker, 2009; Janson & Mathiesen, 2008). Dat hoeft echter nog niet te betekenen dat de relatie tussen moederlijke controle en gedragsinhibitie anders is voor jongens dan voor meisjes. Hoewel hier nog geen eenduidigheid over bestaat is het te verwachten dat de sekse van het kind gerelateerd is aan opvoedgedrag, aangezien de verwachtingen van ouders jegens jongens en meisjes anders zijn (McLeod et al., 2007; Weiss & Last, 2001). De *social cognitive theory* stelt dat ouders bewust en onbewust hun kind socialiseren in de richting van gedrag wat volgens de maatschappij passend is bij hun sekse (Bussey & Bandura, 1999; Leaper, 2000). Doordat de sociaal-maatschappelijke verwachting is dat jongens assertief en dominant moeten zijn wordt er vaker een negatief controlerende opvoedingsstijl ingezet bij jongens dan bij meisjes (Ember, Ember, & War, 1994; Leaper, 2000). Het lijkt er tevens op dat jongens anders reageren op een controlerende opvoedingsstijl dan meisjes (Grusec & Hastings, 2008). Moederlijke controle heeft een sterkere samenhang met externaliserend gedrag bij jongens dan bij meisjes (Rothbaum & Weisz, 1994). Daarnaast zijn jongens vaker verwickeld in een negatieve relatie met hun moeder dan meisjes (Grusec & Hastings, 2008). Meisjes lijken daarentegen meer geneigd om zichzelf terug te trekken (geïnhibeerd gedrag) in reactie op ouderlijke controle (Awong et al., 2005; Compter, Snyder, Schrepferman, Bank, & Shortt, 2003; Weiss & Last, 2001). Door deze verschillende reacties op moederlijke controle is het mogelijk dat de samenhang tussen moederlijke controle en gedragsinhibitie bij kinderen verschilt tussen jongens en meisjes. Jongens zijn geneigd om externaliserend gedrag te laten zien in reactie op een controlerende opvoedingsstijl waardoor de samenhang tussen controle en gedragsinhibitie voor jongens mogelijk minder sterk is dan voor meisjes.

Huidig Onderzoek

Het doel van deze studie is het onderzoeken of er een samenhang is tussen moederlijke controle en gedragsinhibitie bij kinderen en of deze samenhang voor jongens anders is dan voor meisjes. Er zal onderscheid gemaakt worden tussen psychologische disciplineren, negatieve disciplineren en de mate van controle. In het huidige onderzoek zal er gekeken worden naar kinderen tussen de één en vier jaar oud. Er wordt specifiek gekeken naar een jonge doelgroep,

omdat vroegtijdige interventie voor geïnhibeerde kinderen wenselijk is bij het voorkomen van angststoornissen.

Eerst zal er gekeken worden of er een verschil in gedragsinhibitie te zien is tussen jongens en meisjes. De centrale vraagstelling in dit onderzoek is als volgt: Is er een samenhang tussen psychologische disciplineren, negatieve disciplineren en de mate van controle en gedragsinhibitie bij kinderen en is deze samenhang voor jongens en meisjes verschillend? Verwacht wordt dat alle onderdelen van de controlerende opvoedingsstijl positief samenhangen met gedragsinhibitie van het kind aangezien uit eerdere literatuur naar voren is gekomen dat een controlerende opvoedingsstijl gerelateerd lijkt te zijn aan meer gedragsinhibitie bij kinderen. Daarnaast wordt verwacht dat deze samenhang anders is voor jongens en meisjes. Hoewel er uit onderzoek naar voren komt dat meisjes meer geïnhibeerd gedrag laten zien dan jongens is er weinig onderzocht over de modererende relatie van sekse op een controlerende opvoedingsstijl en gedragsinhibitie bij kinderen. De verwachting is dat de samenhang tussen moederlijke controle en gedragsinhibitie bij meisjes groter zal zijn dan bij jongens omdat meisjes meer geneigd zijn te reageren op controle met teruggetrokken gedrag.

Methode

Participanten en Procedure

Voor het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van een databestand van een groter onderzoek genaamd: 'Opvoeden: Hoe doen ouders in Nederland dat?'. Verschillende bachelor- en masterstudenten hebben hiervoor data verzameld door peuterspeelzalen of ouders die zij kennen te benaderen. Ouders kregen een toestemmingsbrief waarin werd uitgelegd wat er met de resultaten zou gebeuren en dat ze zich elk moment zouden kunnen terugtrekken uit het onderzoek. Ouders die akkoord gingen met deelname aan het onderzoek hebben na het inleveren van de toestemmingsbrief een boekje met verschillende vragenlijsten ingevuld. Deze vragenlijsten waren gericht op opvoedingsstijlen, ontwikkeling van het kind, temperament en probleemgedrag. De resultaten zijn anoniem verwerkt.

Voor het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van twee van de afgenomen vragenlijsten, zoals te lezen bij meetinstrumenten. Vanwege missende data op de vragenlijsten die binnen het huidige onderzoek gebruikt zijn bestond de uiteindelijke steekproef in deze studie uit 282 participerende gezinnen. De kinderen in deze steekproef (132 jongens en 148 meisjes) hadden een gemiddelde leeftijd van 4.6 jaar ($SD= 7.4$ maanden, range 3 - 5.5). De participerende moeders waren overwegend van Nederlandse afkomst ($N=276$). Eén moeder was afkomstig uit Zuid-Amerika, de andere moeders hebben geen afkomst ingevuld. Van de participerende moeders hadden 65.4 % een opleiding afgerond op minimaal hbo-niveau, 0.4 %

had geen opleiding afgerond. De overige 34.2 % had minimaal haar middelbare school afgemaakt. Tot slot waren nagenoeg alle moeders getrouwd of samenwonend (N=280).

Meetinstrumenten

Om het geïnhibeerde gedrag van de kinderen in kaart te brengen is er gebruikt gemaakt van de schaal *shyness* van de *Children's Behavior Questionnaire* (CBQ, Rothbart, Ahadi, Hershey, & Fisher, 2001). De schaal bestaat uit zes items. Elke vraag moest door de ouder worden ingevuld over kindgedrag dat had plaatsgevonden de afgelopen zes maanden. Een voorbeeld item was: 'Is soms zelfs verlegen bij mensen die hij al lang kent'. Ouders beoordeelden de items op een 7-punts likert-schaal, oplopend van 1 (helemaal niet van toepassing) naar 7 (volledig van toepassing). Daarnaast kon er gekozen worden voor 'nooit in die situatie gezien'. Er werd een gemiddelde score berekend per kind. Een hoge gemiddelde score betekende een hoge mate van gedragsinhibitie. Om de betrouwbaarheid van de schaal te berekenen zijn er twee items gehercodeerd. De betrouwbaarheid, berekend door middel van Cronbach's alpha, is voor de schaal *shyness* redelijk betrouwbaar, $\alpha = .80$.

Voor controlerend opvoedgedrag werd er gebruik gemaakt van de schaal controle van de *Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire* (CECPAQ, Verhoeven et al., 2010). De schaal bestaat uit 20 items die onderverdeeld kunnen worden in mate van controle (bijvoorbeeld: 'Wanneer mijn kind niet doet wat ik vraag: Laat ik het vaak zitten of doe ik het uiteindelijk zelf/Neem ik een andere maatregel'), positieve discipline (bijvoorbeeld: 'Ik leg mijn kind uit waarom bepaalde regels gevolgd moeten worden'), negatieve discipline (bijvoorbeeld: 'Als mijn kind ongehoorzaam is, word ik boos en verhev ik mijn stem') en psychologische discipline (bijvoorbeeld: 'Als mijn kind iets doet dat niet mag, kijk ik vaak boos en doe alsof hij er niet is'). Ouders beoordeelden de items op een 6-punts likert-schaal, oplopend van 1 (nooit) naar 6 (altijd). In het huidige onderzoek werden de categorieën mate van controle, negatieve discipline en psychologische discipline afzonderlijk en gezamenlijk geanalyseerd. Een hoog gemiddelde score op 'psychologisch discipline' of 'negatieve discipline' betekende meer psychologische of negatieve disciplineren. Een hoge score op 'mate van controle' betekende echter een mindere mate van controle. De betrouwbaarheid, berekend door middel van Cronbach's alpha, was voor de schaal mate van controle $\alpha = .74$, voor negatieve discipline $\alpha = .69$ en voor psychologische discipline $\alpha = .69$. Een Cronbach's alfa tussen 0.60 en 0.80 wordt beschouwd als 'redelijk betrouwbaar'. Alle schalen waren redelijk betrouwbaar, waardoor de analyses uitgevoerd konden worden (Baarda & De Goede, 2007).

Analyse

Voor het uitwerken van de resultaten is gebruik gemaakt van de Statistical Package of Social Sciences (SPSS). Om de onderzoeksvraag te beantwoorden of er sprake is van een verschil tussen gedragsinhibitie bij jongens en meisjes is er gebruikt gemaakt van een *t*-toets tussen gedragsinhibitie door jongens en gedragsinhibitie door meisjes. Om de tweede onderzoeksvraag te beantwoorden is er gebruik gemaakt van een hiërarchische multipele regressieanalyse. Voordat de hiërarchische multipele regressieanalyse is uitgevoerd is er gekeken of er een correlatie bestond tussen de verschillende uitingen van controle en gedragsinhibitie. Aangezien er aan de assumpties was voldaan zijn er Pearsoncorrelaties uitgevoerd tussen psychologische discipline, negatieve discipline en mate van controle door moeders en gedragsinhibitie door kinderen. Deze correlaties bleken allen geschikt voor de hiërarchische multipele regressieanalyse.

In de eerste stap van de hiërarchische regressieanalyse is er gekeken of de controlerende opvoedingsstijl positief samenhangt met gedragsinhibitie van het kind. Dit met als afhankelijke variabele gedragsinhibitie en als onafhankelijke variabelen mate van controle, negatieve discipline en psychologische discipline door moeders. Voordat deze variabelen in de hiërarchische multipele regressieanalyse zijn geanalyseerd zijn ze eerst gecentreerd. Bij de tweede stap van de hiërarchische multipele regressieanalyse is er onderzocht of deze samenhang voor jongens anders is dan voor meisjes. Hiervoor zijn interactievariabelen aangemaakt voor sekse en mate van controle, sekse en negatieve discipline en tot slot sekse en psychologische discipline.

Resultaten

Beschrijvende Statistieken en Data-inspectie

De onderzoeksvariabelen zijn allen normaal verdeeld bevonden. Daarnaast leek er geen sprake van het schenden van de lineariteit. Er zijn tot slot geen uitbijters of missende data gevonden in het databestand waardoor er geen data verwijderd hoefde te worden.

In tabel 1 zijn de beschrijvende statistieken van alle onderzoeksvariabelen weergegeven, inclusief de Pearsoncorrelaties. De correlaties bleken allen geschikt voor een hiërarchische multipele regressieanalyse. Alle correlaties waren lager dan .70, er was om die reden geen risico op multicollineariteit. Er zijn drie significante correlaties gevonden. Zo correleerde psychologische discipline positief met negatieve discipline bij zowel de jongens als de meisjes. Beide correlaties waren medium tot groot te noemen. Voor de jongens bleek het effect iets sterker, $r(130) = 0.41$, $p < 0.00$ dan voor de meisjes, $r(145) = 0.40$, $p < 0.00$. De mate van controle correleerde negatief met negatieve discipline als er enkel gekeken wordt naar jongens,

wat betekende dat meer negatieve discipline gerelateerd bleek te zijn aan een hogere mate van controle. Deze correlatie was klein tot medium te noemen, $r(130) = -.24, p = .01$.

Om de gemiddelde scores van jongens en meisjes op psychologische discipline, negatieve discipline en de mate van controle met elkaar te vergelijken was er gebruik gemaakt van onafhankelijke *t*-toetsen. Hieruit kwam naar voren dat alleen de gemiddelden op psychologische discipline significant waren. De jongens werden door hun moeders minder blootgesteld aan psychologische discipline dan de meisjes $t(278) = -2.16, p = .03$, tweezijdig, $d = 0.52$. De effectgrootte van het verschil was medium (Allen & Bennet, 2010). De andere twee *t*-toetsen gericht op controle waren beiden niet significant (negatieve discipline: $t(276) = -4.74, p = .64$, tweezijdig; mate van controle: $t(278) = -0.37, p = .72$, tweezijdig).

Tabel 1

Descriptieve Statistiek voor Psychologische Discipline, Negatieve Discipline, Mate van Controle en Gedragsinhibitie

	1	2	3	4	Jongens <i>M (SD)</i>	Meisjes <i>M (SD)</i>	Range
1. Psychologische discipline		.40**	-.14	.08	1.68 (0.52)	1.82 (0.53)	1-6
2. Negatieve discipline	.41**		-.11	.10	2.32 (0.52)	2.35 (0.51)	1-6
3. Mate van controle	-.10	-.24**		-.14	4.98 (0.59)	5.01 (0.58)	1-6
4. Inhibitie	.02	.07	-.06		3.26 (1.06)	3.27 (1.03)	1-7

Noot: correlaties boven diagonaal = meisjes, correlaties onder diagonaal = jongens.

M = gemiddelde, *SD* = standaard deviatie; ** $p < .001$

Relatie Sekse van het Kind en Gedragsinhibitie

De eerste onderzoeksvraag richtte zich op de mogelijke invloed van sekse op gedragsinhibitie. Hiervoor werd gebruik gemaakt van een onafhankelijke *t*-toets. Er bleek geen verschil in gedragsinhibitie te zijn als er gekeken wordt naar sekse, $t(278) = -0.12, p = .91$, tweezijdig, $d = 0.1$.

Moderatie door Sekse van het Kind

Om de tweede hypothese – of de voorspellende waarde van psychologische discipline, negatieve discipline en de mate van controle op gedragsinhibitie bij kinderen wordt gemodereerd door de sekse van het kind – te toetsen is er gebruik gemaakt van een hiërarchische multiële regressieanalyse. Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten en de standaardfout (*SE*) voor elke variabele van elke stap van de

hiërarchische multipele regressieanalyse staan genoteerd in tabel 2. Bij stap 1 van de analyse bleken psychologische discipline, negatieve discipline en de mate van controle een niet-significante 1 % van de variantie te verklaren, $R^2 = .01$, $F(3,274) = 0.73$, $p = .54$. In de tweede stap zijn de interactievariabelen van de controlevariabelen met sekse toegevoegd. Model 2 verklaarde 1 % van de variantie en was wederom niet significant $R^2_{change} = .01$, $F_{change}(3,271) = 1.00$, $p = .37$. Gezamenlijk verklaarden de twee stappen 2 % van de verklaarde variantie. Er bleek geen samenhang te zijn tussen controle en gedragsinhibitie. Deze samenhang was ook niet anders voor jongens en meisjes.

Tabel 2

Ongestandaardiseerde (B) en Gestandaardiseerde (β) Regressie Coëfficiënten en de Standaard Fout (SE) en de Verklaarde Variantie (R^2) voor elke Variabele van elke Stap van de Hiërarchische Multipele Regressieanalyse (N = 280)

	Inhibitie bij kinderen			
	B	SE	β	R^2
Stap 1				
Psychologische discipline	.03	.13	.02	
Negatieve discipline	.15	.13	.07	
Mate van controle	-.05	.11	-.03	
Totaal				.01
Stap 2				
Psychologische discipline	-.03	.19	-.02	
Negatieve discipline	.21	.20	.10	
Mate van controle	.16	.16	.09	
Psychologische discipline * sekse	.09	.26	.03	
Negatieve discipline * sekse	-.07	.27	-.02	
Mate van controle * sekse	-.38	.22	-.15	
Totaal				.01

Discussie

Het doel van deze studie was het onderzoeken of er een samenhang is tussen moederlijke controle en gedragsinhibitie bij kinderen en of deze samenhang voor jongens anders is dan voor meisjes. Uit het huidige onderzoek kwam naar voren dat er geen sekseverschil bleek te zijn in

de mate waarin de kinderen geïnhibeerd gedrag lieten zien. Daarnaast werd er geen samenhang gevonden tussen moederlijke controle en gedragsinhibitie bij jonge kinderen. Er bleek dan ook geen verschil in samenhang te zijn tussen moederlijke controle en gedragsinhibitie als er gekeken werd naar sekse.

Dat er geen verschil in gedragsinhibitie was tussen jongens en meisjes komt niet overeen met eerder onderzoek waaruit naar voren kwam dat meisjes meer geïnhibeerd gedrag lieten zien dan jongens (Janson & Mathiesen, 2008). Het verschil in uitkomsten tussen de huidige studie en de studie van Janson en Mathiesen (2008) zou verklaard kunnen worden door de leeftijd van de onderzochte kinderen. De kinderen uit de studie van Janson en Mathiesen (2008) waren gemiddeld 8.5 jaar oud. De kinderen uit de huidige studie waren met een gemiddelde leeftijd van 4.6 jaar een stuk jonger. Uit een meta-analyse van Doey, Coplan en Kingsbury (2013) komt naar voren dat er in de vroege kindertijd geen verschil wordt waargenomen tussen gedragsinhibitie bij jongens en meisjes maar tijdens de latere kindertijd wel. Het huidige onderzoek was gericht op jonge kinderen waardoor het verschil in gedragsinhibitie zich wellicht nog niet heeft gemanifesteerd.

Er bleek daarnaast geen samenhang te zijn tussen de mate van controle, negatieve discipline en psychologische discipline door moeders en gedragsinhibitie bij kinderen, wat niet overeenkomstig is met bestaand wetenschappelijk onderzoek (McLeod et al., 2007; Rubin et al., 2001; Rubin et al., 2002). Het ontbreken van de samenhang tussen controle en gedragsinhibitie komt mogelijk voort uit het feit dat de moeders in het huidige onderzoek naast een bepaalde mate van controle een bepaalde mate van ondersteuning van de autonomie toepassen in hun opvoedingsstijl. Uit onderzoek is gebleken dat het ondersteunen van de autonomie en een goede relatie tussen moeder en het kind protectieve factoren zijn (Deci & Ryan, 2000; Booth, Johnson, Granger, Crouter, & McHale, 2003). In het huidige onderzoek is er echter niet gecontroleerd op deze mogelijke protectieve factoren.

Een andere mogelijke verklaring voor de niet-significante resultaten voor de samenhang tussen controle en gedragsinhibitie is de leeftijd van de kinderen in het huidige onderzoek. Er zijn onderzoeken waaruit blijkt dat jonge kinderen een controlerende opvoedingsstijl als minder bedreigend ervaren dan kinderen op latere leeftijden, doordat kinderen op jonge leeftijd controle nodig hebben om sociale regels te leren. Als de kinderen ouder worden hebben ze juist monitoring en begeleiding nodig en zal controle sneller leiden tot gedrags- of relationele problemen (Booth et al., 2003; Patterson, Crosby, & Vuchinich, 1992). Dit houdt in dat het verband tussen een controlerende opvoedingsstijl en gedragsinhibitie mogelijk pas zichtbaar wordt op latere leeftijd (Siegal & Cowen, 1984; Smetana, 1988). Daarnaast zou het inhouden

dat de *self-determination theory* minder van toepassing is op jonge kinderen omdat jonge kinderen controle niet interpreteren als het inperken van hun autonomie (Patterson et al., 1992). Tot slot zouden methodologische aspecten van invloed kunnen zijn. Om ouderlijke controle te meten is er gebruik gemaakt van vragenlijsten. Dit is echter zeer gevoelig voor sociaal wenselijke antwoorden waardoor het mogelijk is dat de scores lager zijn dan in werkelijkheid (Culp, Cook, & Housley, 1983).

Er bleek tot slot geen verschil tussen jongens en meisjes te zijn als er gekeken werd naar de samenhang tussen moederlijke controle en gedragsinhibitie. Uit eerder wetenschappelijk onderzoek blijkt echter dat jongens en meisjes anders reageren op ouderlijke controle. Moederlijke controle heeft bijvoorbeeld een sterkere samenhang met externaliserend gedrag bij jongens dan bij meisjes (Rothbaum & Weisz, 1994). Daarnaast blijken meisjes meer geneigd om geïnhibeerd gedrag te laten zien in reactie op ouderlijke controle (Compter et al., 2003; Weiss & Last, 2001). Een mogelijke verklaring voor het verschil in uitkomsten tussen het huidige onderzoek en eerder onderzoek is wederom de jonge leeftijd. De verklaring over het geringe effect van controle op deze jonge leeftijd is ook plausibel als er gekeken wordt naar het verschil tussen jongens en meisjes. Uit een meta-analyse blijkt namelijk dat moeders meer genderspecifieke controle laten zien als de kinderen ouder zijn (Leaper, Anderson, & Sanders, 1998).

Beperkingen en Aanbevelingen voor Verder Onderzoek

Ondanks dat er alles aan gedaan is om dit onderzoek zo betrouwbaar en valide mogelijk te maken zijn er verbeterpunten te benoemen. Hoewel alle gebruikte vragenlijsten betrouwbaar zijn bevonden is het mogelijk dat de moeders sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven op de vragenlijst (Culp et al., 1983). Sociaal wenselijke antwoorden beïnvloeden de resultaten doordat een controlerende moeder zichzelf als niet controlerend scoort terwijl haar kind bijvoorbeeld wel gedragsinhibitie laat zien. Dit zorgt ervoor dat de resultaten minder betrouwbaar worden. Het risico op sociaal wenselijke antwoorden is echter zo klein mogelijk gehouden door de vragenlijst anoniem in te laten vullen. De steekproef in het huidige onderzoek heeft een mooie grootte maar is niet gerandomiseerd getrokken. Dit kan invloed hebben op de resultaten van het onderzoek (Field, 2013). Het was in het kader van het onderzoek echter niet mogelijk om gerandomiseerd een steekproef te trekken. Door studenten uit verschillende regio's respondenten te laten verzamelen is er echter wel voor gezorgd dat de respondenten uit verschillende delen van Nederland komen. Dit zorgt ervoor dat de steekproef zo representatief mogelijk is. De generaliseerbaarheid van het onderzoek voor geheel Nederland is niet te waarborgen. De participerende moeders waren voornamelijk getrouwde of samenwonende

moeders van Nederlandse afkomst. Dit is niet representatief voor alle moeders in Nederland. Tot slot is er in het onderzoek niet gecontroleerd op stimulering van autonomie door moeder of ouder-kind relatie. Dit maakt dat de interpretatie van de resultaten bemoeilijkt wordt.

Kijkend naar toekomstig onderzoek is het van belang dat er gebruik wordt gemaakt van meetinstrumenten waarbij de kans op sociaal wenselijke antwoorden zo klein mogelijk is. Daarnaast is het van belang om stimulering van autonomie en de ouder-kind relatie mee te nemen in de analyse. Door de volledige opvoeding mee te nemen kan er beter gecontroleerd worden voor opvoedingsstijlen waarbij zowel warmte als controle plaatsvindt. Daarnaast is het van belang dat naast moeders ook vaders worden meegenomen in toekomstig onderzoek. Op die manier kan er gekeken worden of er verschillen bestaan tussen vaders en moeders of dat ouderlijke controle van ouders dezelfde impact heeft op kinderen. Tot slot lijkt het zinvol om in vervolgonderzoek rekening te houden met langdurige gevolgen van ouderlijke controle door longitudinaal onderzoek te doen naar de invloed van ouderlijke controle in de vroege kindertijd op de langere termijn. Op deze manier kunnen de verklaringen van deze studie onderzocht worden en kan er ingespeeld worden op eventuele vroege interventies om gedragsinhibitie en angststoornissen te voorkomen of verminderen.

Conclusie

Ondanks dat uit verschillend wetenschappelijk onderzoek naar voren komt dat er een samenhang bestaat tussen moederlijke controle en gedragsinhibitie bij kinderen (McLeod et al., 2007; Rubin et al., 2001; Rubin et al., 2002) wordt dit in het huidige onderzoek niet ondersteund. Dit zou kunnen komen door de leeftijd van de kinderen in het huidige onderzoek. De kinderen in het huidige onderzoek waren erg jong en uit een meta-analyse van Doey en collega's (2013) komt naar voren dat er in de vroege kindertijd geen verschil wordt waargenomen tussen gedragsinhibitie bij jongens en meisjes. Daarnaast blijkt dat het verband tussen een controlerende opvoedingsstijl en gedragsinhibitie mogelijk pas zichtbaar wordt op latere leeftijd (Siegal & Cowen, 1984; Smetana, 1988). Tot slot bleek er geen verschil tussen jongens en meisjes te zijn als er wordt gekeken naar de samenhang tussen moederlijke controle en gedragsinhibitie. Ondanks deze niet-significante resultaten is het belangrijk dat er meer onderzoek wordt gedaan naar ouderlijke controle en gedragsinhibitie. Hierin zouden voor de volledigheid van het beeld ook vaders in moeten worden meegenomen. Door middel van longitudinaal onderzoek kunnen de verklaringen van deze studie onderzocht worden. Het is op dit moment nog te vroeg om te stellen dat interventies om ouderlijke controle te verminderen niet relevant zijn in het kader van het verminderen van gedragsinhibitie en angststoornissen.

Literatuurlijst

- Allen, P., & Bennet, K. (2010). *PAWS statistics by SPSS: A practical guide, version 18.0*. Australia: Cengage Learning
- Baarda, D. B. & De Goede, M. P. M. (2007). *Basisboek statistiek met SPSS*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.
- Barber, B. K., & Harmon, E. L. (2002). *Violating the self: Parental psychological control of children and adolescents*. In B. K. Barber (Ed.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents* (pp. 15–52). Washington, DC: American Psychological Association.
- Bongers, I. L., Koot, H. M., Van der Ende, J., & Verhulst, F. C. (2003). The normative development of child and adolescent problem behavior. *Journal of Abnormal Psychology, 112*, 179-192. doi:10.1037/0021-843X.112.2.179.
- Booth, A., Johnson, D. R., Granger, D. A., Crouter, A. C., & McHale, S. (2003). Testosterone and child and adolescent adjustment: The moderating role of parent-child relationships. *Development Psychology, 39*, 85-98. doi:10.1037/0012-1649.39.1.85
- Brumariu, L. E., & Kerns, K. A. (2010). Parent-child attachment and internalizing symptoms in childhood and adolescence: A review of empirical findings and future directions. *Development and Psychopathology, 22*, 177-203. doi:10.1017/S0954579409990344
- Bussey, K., & Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological Review, 106*, 676-713. doi:10.1037/0033-295X.106.4.676
- Calkins, S. D., & Degnan, K. A. (2006). Temperament in early development. In R. Ammerman (Ed.), *Comprehensive Handbook of Personality and Psychopathology, Vol 3: Child Psychopathology*. New York: Wiley.
- Calkins, S. D., Fox, N. A., & Marshall, T. R. (1996). Behavioral and physiological antecedents of inhibited and uninhibited behavior. *Child Development, 67*, 523–540. doi:10.2307/1131830.
- Compton, K., Snyder, J., Schrepferman, L., Bank, L., & Shortt, J. W. (2003). The contribution of parents and siblings to antisocial and depressive behavior in adolescents: A double jeopardy coercion model. *Development and Psychopathology, 15*, 163-182. doi:10.1017.S0954579403000099
- Culp, R. E., Cook, A. S., & Housley, P. C. (1983). A comparison of observed and reported adult-infant interactions: Effects of perceived sex. *Sex Roles, 9*, 475-479. doi:10.1007/BF00289787.

- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry: An International Journal for the Advancement of Psychological Theory*, *11*, 227-268.
doi:10.1207/S15327965PLI1104_01.
- Doey, L., Coplan, R. J., & Kingsbury, M. (2013). Bashful boys and coy girls: A review of gender differences in childhood shyness. *Sex Roles*, *70*, 255-266. doi:10.1007/s11199-013-0317-9
- Ember, C. R., & Ember, M. (1994) War, socialization, and interpersonal violence. *Journal of Conflict Resolution*, *38*, 620-646. doi: 10.1177/0022002794038004002.
- Fagan, J. (1990). The interaction between child sex and temperament in predicting behavior problems of preschool-age children in day care. *Early Child Development and Care*, *59*, 1-9. doi:10.1080/0300443900590101
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. New York: SAGE.
- Findlay, L. C., Coplan, R. J., & Bowker, A. (2009). Keeping it all inside: Shyness, internalizing coping strategies and socio-emotional adjustment in middle childhood. *International Journal of Behavioral Development*, *33*, 47-54.
doi:10.1177/0165025408098017
- Fox, N. A., Henderson, H. A., & Marshall, P. J. (2001a). The biology of temperament: An integrative approach. In C. A. Nelson & M. Luciana (Eds.), *The handbook of developmental cognitive neuroscience* (pp. 631–645). Cambridge, MA: Springer.
- Fox, N. A., Henderson, H. A., Rubin, K. H., Calkins, S. D., & Schmidt, L. A. (2001b). Continuity and discontinuity of behavioral inhibition and exuberance: Psychophysiological and behavioral influences across the first four years of life. *Child Development*, *72*, 1-21. doi:10.1111/1467-8624.00262.
- Grusec, J. E., & Hastings, P. D. (2008). *Handbook of socialization: Theory and research*. New York: Guilford Press.
- Hill, N. E., Bush, K. R., & Roosa, M. W. (2003). Parenting and family socialization strategies and children’s mental health: Low income, Mexican-American and Euro-American mothers and children. *Child Development*, *74*, 189-204. doi:10.1111/1467-8624.t01-1-00530
- Hudson, J., & Rapee, R. (2004). From anxious temperament to disorder: An etiological model of generalized anxiety disorder. In R. G. Heimberg, C. L. Turk, & D. S. Mennin (Eds.), *Generalized anxiety disorder: Advances in research and practice* (pp. 51–76). New York: Guilford Press.

- Janson, H., & Mathiesen, K. S. (2008). Temperament profiles from infancy to middle childhood: Development and associations with behavior problems. *Developmental Psychology, 44*, 1314–1328. doi:10.1037/a0012713.
- Kagan, J., & Snidman, N. (2004). *The long shadow of temperament*. Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Kawabata, Y., Alink, L. R. A., Tseng, W., Van IJzendoorn, M. H., & Crick, N. R. (2011). Maternal and paternal parenting styles associated with relational aggression in children and adolescents: A conceptual analysis and meta-analytic review. *Developmental Review, 31*, 240-278. doi:10.1016/j.dr.2011.08.001.
- Kovacs, M., & Devlin, B. (1998). Internalizing disorders in childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 39*, 47-63. Retrieved from: <http://journals.cambridge.org/>
- Leaper, C. (2000). The social construction and socialization of gender. In P. H. Miller & E. K. Scholnick (Eds.), *Towards a feminist developmental psychology* (pp. 127-152). New York: Routledge Press.
- Leaper, C., Anderson, K. J., & Sanders, P. (1998). Moderators of gender effects on parents' talk to their children: A meta-analysis. *Developmental Psychology, 34*, 3-27. doi:10.1037/0012-1649.34.1.3.
- Neil, A. L., & Christenen, H. (2009). Efficacy and effectiveness of school-based prevention and early intervention programs for anxiety. *Clinical Psychology Review, 29*, 208-215. doi:10.1016/j.cpr.2009.01.002
- Patterson, G. R., Crosby, L., & Vuchinich, S. (1992). Predicting risk for early police arrest. *Journal of quantitative Criminology, 8*, 335-355. doi:10.1007/BF01093639
- Rapee, R. M. (2002). The development and modification of temperamental risk for anxiety disorders: Prevention of a lifetime of anxiety? *Biological Psychiatry, 52*, 947-957. doi:10.1016/S0006-3223(02)01572-X
- Rothbart, M. K., Ahadi, S. A., Hershey, K. L., & Fisher, P. (2001). Investigations of temperament at three to seven years: The Children's Behavior Questionnaire. *Child Development, 72*, 1394-1408. doi:10.1111/1467-8624.00355
- Rothbart, M. K., & Bates, J. E. (2006). Temperament. In N. Eisenberg, W. Damon, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology: Vol. 3, Social, emotional, and personality development* (6th ed., pp. 99–166). Hoboken, NJ: Wiley.
- Rothbaum, F., & Weisz, J. R. (1994). Parental caregiving and child externalizing behavior in nonclinical samples: A meta-analysis. *Psychological Bulletin, 116*, 55-74. doi:10.1037/0033-2909.116.1.55.

- Rubin, K.H., Burgess, K.B., & Hastings, P.D. (2002). Stability and social-behavioral consequences of toddlers' inhibited temperament and parenting behaviors. *Child Development, 73*, 483-495. doi:10.1111/1467-8624.00419
- Rubin, K.H., Cheah, C.S.L., & Fox, N.A. (2001). Emotion regulation, parenting, and display of social reticence in preschoolers. *Early Education and Development, 12*, 97-115. doi:10.1207/s15566935eed1201_6
- Siegel, M., & Cowen, J. (1984). Appraisels of interventions: The mother versus the culprit's behavior as determinants of children's evaluations of discipline techniques. *Child development, 55*, 1760-1766. doi:10.2307/1129923
- Smetana, J. (1988). Adolescents' and parents' conceptions of parental authority. *Child Development, 59*, 321-335. doi:10.2307/1130313
- Teubert, D., & Pinquart, M. (2011). A meta-analytic review on the prevention of symptoms of anxiety in children and adolescents. *Journal of Anxiety Disorders, 25*, 1046-1059. doi:10.1016/j.janxdis.2011.07.001
- Verhoeven, M., Van Baar, A., Deković, M., & Bodden, D. (2010). *The development of a Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire (CECPAQ)*. Unpublished manuscript.
- Weiss, D. D., & Last, C. G. (2001). Developmental variations in the prevalence and manifestations of anxiety disorders. *The developmental psychopathology of anxiety* (pp. 27-42). Oxford: Oxford University Press.